

Diskriminace v pracovní inzerci

Tato publikace vychází díky laskavé podpoře Evropské unie z prostředků programu Transition Facility v projektu Systémové potírání diskriminačních praktik na trhu práce. Projekt je dále spolufinancován Ministerstvem práce a sociálních věcí v rámci podpory Programu B – Podpora sociálních služeb, které mají nadregionální či celostátní charakter.

Vydala

Poradna pro občanství/občanská a lidská práva, 2007

Petrská 29/1168, 110 00 Praha 1

email: poradna@iol.cz

www.poradna-prava.cz, www.diskriminace.cz

Autoři: Michal Hubálek, Ladislav Zamboj

Tento dokument je vytvořen za finanční pomoci Evropské unie.

Za obsah tohoto dokumentu je výhradně zodpovědná Poradna pro občanství/občanská a lidská práva a nelze jej v žádném případě považovat za názor Evropské unie.

Obsah

1. Úvod – 4
2. Výsledky výzkumu – 6
 - 2.1. Pracovní inzerce-úřady práce – 7
 - 2.1.1. Jednotlivé neoprávněné požadavky v inzerci úřadů práce – 8
 - 2.1.1.1. Požadavek na rejstřík trestů bez záznamu – 8
 - 2.1.1.2. Požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání – 12
 - 2.1.1.3. Požadavek na věk uchazeče o zaměstnání – 17
 - 2.1.1.4. Požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče o zaměstnání – 18
 - 2.1.1.5. Jiné diskriminační požadavky – 18
 - Shrnutí – 19
 - 2.2. Pracovní inzerce-tištěná periodika – 20
 - 2.2.1. Jednotlivé neoprávněné požadavky v tištěné inzerci – 20
 - 2.2.1.1. Požadavek na rejstřík trestů bez záznamu – 21
 - 2.2.1.2. Požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání – 21
 - 2.2.1.3. Požadavek na věk uchazeče o zaměstnání – 28
 - 2.2.1.4. Požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče o zaměstnání – 28
 - 2.2.1.5. Jiné diskriminační požadavky – 29
- 2.3. Pracovní inzerce – soukromé zprostředkovatelný práce – 31
 - 2.3.1. Jednotlivé neoprávněné požadavky v inzerci soukromých zprostředkovatelen práce – 31
 - Shrnutí – 36
3. Komparace s výzkumem provedeným v roce 2005 – 37
 - 3.1. Komparace-úřady práce – 38
 - 3.1.1. Požadavek na rejstřík trestů bez záznamu – 38
 - 3.1.2. Požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání – 38
 - 3.1.3. Požadavek na věk uchazeče o zaměstnání – 39
 - 3.1.4. Požadavek na zdravotní stav uchazeče o zaměstnání – 39
 - 3.1.5. Požadavek na rodinný stav uchazeče o zaměstnání – 39
 - 3.1.6. Požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe – 39
 - 3.2. Komparace-inzerce v tištěných periodikách – 40
 - 3.2.1. Požadavek na rejstřík trestů bez záznamu – 40
 - 3.2.2. Požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání – 40
 - 3.2.3. Požadavek na věk uchazeče o zaměstnání – 41
 - 3.2.4. Požadavek na zdravotní stav uchazeče o zaměstnání – 41
 - 3.2.5. Požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe – 41
4. Závěr – 42

1. Úvod

Provedený výzkum byl zaměřen na posuzování souladu nabídky pracovních míst - pracovní inzerce - se směrnicemi EU týkajícími se rovného zacházení a ochrany před diskriminací v pracovněprávních vztazích¹ a vnitrostátní legislativou upravující tuto problematiku². Konkrétně byla především mapována četnost výskytu požadavků zaměstnavatelů, které je možno označit za diskriminační z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, majetku, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, manželského či rodinného stavu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů. Zvláštní důraz byl kladen především na posouzení oprávněnosti a přiměřenosti těchto požadavků ve smyslu ust. § 4 odst. 3 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů³. Jako závadný byl označen každý inzerát, kterým byly kladeny na uchazeče o zaměstnání požadavky na určité pohlaví, sexuální orientaci, rasový nebo etnický původ, národnost, občanství, sociální původ, rod, jazyk, zdravotní stav, věk, náboženství či víra, majetek, manželský a rodinný stav nebo povinnosti k rodině, politické nebo jiné smýšlení, členství a činnost v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů, pokud z povahy inzerované pracovní pozice nebo jiných souvislostí nevyplývalo, že tento požadavek je podstatný a rozhodující pro výkon nabízeného zaměstnání a zároveň, že se jedná o požadavek přiměřený a že cíl sledovaný touto výjimkou je oprávněný.

Výzkum probíhal v období od 1.3.2007 do 31.4.2007 (dále jen „sledované období“) a monitorována byla nabídka pracovních míst zveřejňovaná prostřednictvím webových stránek příslušných úřadů práce (Praha, Brno, Ostrava, Nymburk, Ústí nad Labem), dále nabídka pracovních míst zveřejňovaná prostřednictvím tištěných periodik (MF-Dnes, Ústecký deník) a pracovní inzerce zveřejňovaná na webových stránkách personálních agentur (Praha, Brno, Ostrava).

¹ Směrnice Rady 76/207/ES, směrnice Rady 2000/43/ES a směrnice Rady 2000/78/ES

² Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

³ Za diskriminaci se nepovažuje rozdílné zacházení z důvodů uvedených v prvním odstavci textu, pokud z povahy zaměstnání nebo souvislostí vyplývá, že tento důvod představuje podstatný a rozhodující požadavek pro výkon zaměstnání, které má fyzická osoba vykonávat, a který je pro výkon tohoto zaměstnání nezbytný; cíl sledovaný takovou výjimkou musí být oprávněný a požadavek přiměřený.

Sledovaná inzerce byla dále členěna dle požadovaného vzdělání adresátů tak, že nabízené pracovní pozice byly rozčleněny do devíti mezinárodně používaných tříd klasifikace zaměstnání (KZAM)⁴. Případné diskriminační požadavky byly sledovány pro každou z těchto kategorií zvlášť.

⁴ 1. třída – zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci; 2. třída – vědečtí a odborní duševní pracovníci; 3. třída – techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech; 4. třída – nižší administrativní pracovníci (úředníci); 5. třída – provozní pracovníci ve službách a v obchodě; 6. třída – kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů zařízení); 7. třída – řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení); 8. třída – obsluha strojů a zařízení; 9. třída – pomocní a nekvalifikovaní pracovníci. Zdroj: Český statistický úřad.

2. Výsledky výzkumu

Do výzkumu bylo zahrnuto necelých 30 tis. inzerátů, z nichž zhruba 22 tis. bylo získáno z webových stránek úřadů práce, přibližně 7 tis. z tištěných periodik a přibližně 300 z webových stránek personálních agentur. Přesná struktura sledované inzerce je podrobněji uvedena v tabulce č.1.

Tabulka č. 1 – složení sledované inzerce

celkem inzerátů 29.669	úřady práce 22.292	Praha	15.855
		Brno	2.082
		Ostrava	2.352
		Ústí nad Labem	1.007
		Nymburk	996
	tisk 7.045	MF-Dnes	5.941
		Ústecký deník	1.104
	personální agentury 332	Praha	150
		Brno	92
		Ostrava	90

Sledovanou inzerci je možno považovat za velmi různorodou především vzhledem k odlišným požadavkům na vzdělání uchazečů o zaměstnání - zatímco v tištěné inzerci převažovala nabídka více kvalifikovaných pracovních míst (převažoval požadavek na minimálně ukončené středoškolské vzdělání), v nabídce úřadů práce převažovala pracovní místa s požadavkem nižšího vzdělání (vyučení). Rovněž se projevovala určitá regionální specifika pracovní inzerce, mezi která je možno řadit především požadavek na výpis z rejstříku trestů bez záznamu takřka na všechny méně kvalifikované pracovní pozice v regionu Hl. města Prahy a blízkém okolí. Z těchto důvodů byla sledovaná inzerce zpracovávána odděleně jednak s ohledem na zdroj zveřejnění, dále s ohledem na region a dosažené vzdělání (úroveň a specializace dosaženého vzdělání prostřednictvím KZAM).

2.1. Pracovní inzerce - úřady práce

Ve sledovaném období bylo monitorováno celkem 22.292 nabídek pracovních míst zveřejněných na webových stránkách úřadu práce v Praze, Nymburce, Ústí nad Labem, Ostravě a Brně. Z tohoto počtu bylo 12.380 inzerátů závadných – tedy inzerátů, ve kterých se vyskytl neoprávněný požadavek zaměstnavatele kladený na uchazeče o zaměstnání.

Nejfrekventovanějším neoprávněným požadavkem byl požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání (přibližně 82 % ze všech závadných inzerátů), dále následoval požadavek na rejstřík trestů bez záznamu (necelých 16 % závadných inzerátů) a požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče o zaměstnání (přibližně 1 % závadných inzerátů). Podrobnější údaje týkající se výskytu jednotlivých neoprávněných požadavků zaměstnavatele v inzerci úřadů práce jsou uvedeny v tabulce č. 2 (členěno dle neoprávněných požadavků a regionu), kde **Z** = celkový počet závadných inzerátů na jednotlivém úřadu práce; **P** = celkový počet závadných inzerátů na jednotlivém úřadu práce z jednotlivého diskriminačního důvodu; **Z¹** = procentuální podíl inzerátů obsahujících uvedený neoprávněný požadavek na celkovém počtu závadných inzerátů jednotlivého úřadu práce; **C¹** = procentuální podíl inzerátů obsahujících uvedený neoprávněný požadavek na počtu všech inzerátů zveřejněných všemi úřady práce.

Tabulka č. 2 – četnost výskytu neoprávněných požadavků zaměstnavatele v inzerci úřadů práce

Úřad práce	Z	Jednotlivé neoprávněné požadavky – diskriminační důvody														
		rejstřík trestů			pohlaví			věk			praxe			jiné		
		P	Z ¹	C ¹	P	Z ¹	C ¹	P	Z ¹	C ¹	P	Z ¹	C ¹	P	Z ¹	C ¹
Praha	9725	1872	19	8,4	7719	79	34,6	17	0	0,1	94	1	0,4	23	0	0,1
Nymburk	473	4	1	0	458	97	2,1	2	0	0	6	1	0	3	1	0
Ústí nad Labem	539	78	14	0,4	435	81	1,9	0	0	0	26	5	0,1	0	0	0
Ostrava	825	18	2	0,1	776	94	3,5	6	1	0	24	3	0,1	1	0	0
Brno	818	2	0	0	809	99	3,6	0	0	0	7	1	0	0	0	0
celkem	12380	1974	15,9	8,9	10197	82,4	45,7	25	0,2	0,1	157	1,3	0,7	27	0,2	0,1

2.1.1. Jednotlivé neoprávněné požadavky v inzerci úřadů práce

Jak vyplývá z tabulky č. 2, sledované inzeráty zveřejněné úřady práce byly závadné především z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání, dále z důvodu požadavku na rejstřík trestů bez záznamu na pozice, které nejsou spojeny s hmotnou odpovědností (a pozice, u kterých to nevyžaduje zvláštní zákon), dále z důvodu specifikace věku uchazeče o zaměstnání a požadavku nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče.

2.1.1.1. Požadavek na rejstřík trestů bez záznamu

Požadavek na předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu byl druhým vůbec nejfrekventovanějším diskriminačním požadavkem v inzerci zveřejněné úřady práce. Vyskytoval se v několika formách, přičemž nejčastější byly tyto: „nutno předložit ČTR“, „rejstřík trestů bez záznamu“, „bezúhonnost – nutno doložit výpisem z rejstříku trestů“ či prostě „ČTR“. Za diskriminační byl považován pouze v případech, kdy ho vzhledem k inzerované pozici bylo možno považovat za nepřiměřený – zjevně neoprávněný.

Značná část nabídek zaměstnání se týkala pozic ve státní správě a samosprávě, kde je požadavek výpisu z rejstříku trestů zakotven přímo v § 4 odst. 1 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů tak, že bezúhonnost je zde uvedena jako jeden z předpokladů pro vznik pracovního poměru. V druhém odstavci téhož ustanovení je uvedena definice osoby bezúhonné pro účely tohoto zákona, kdy za tuto osobu není považována fyzická osoba, která byla odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti za jednání související s výkonem veřejné správy, pokud se podle zákona na tuto osobu nehledí, jakoby nebyla odsouzena (nedošlo k zahlazení odsouzení). Inzeráty obsahující požadavek předložení výpisu z rejstříku trestů na tyto pozice nebyly řazeny mezi závadné, neboť v tomto případě byl požadavek považován za podstatný, rozhodující a nezbytný pro výkon zaměstnání, a to především z důvodu jeho přesné specifikace (nebyli automaticky odmítáni všichni uchazeči mající záznam v rejstříku trestů, ale tací, kteří byli odsouzeni pro trestný čin úmyslný či nedbalostní související s výkonem veřejné správy a zároveň toto odsouzení neměli zahlazeno, tzn. požadavek je možno označit i jako přiměřený). Určité pochybnosti však lze mít ohledně oprávněnosti (legitimity) cíle sledovaného touto výjimkou, kdy na jedné straně stojí veřejný zájem na fungování veřejné správy a samosprávy a na straně druhé nepřesnost (nejasnost) kategorie nedbalostních trestných činů

souvisejících s výkonem veřejné správy (pravděpodobně je do této kategorie možno řadit hlavu třetí trestního zákona – trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných) a příliš dlouhé lhůty pro zahlazení těchto případných odsouzení.

Obdobný postup předpokládá i zákon č. 218/2002 Sb., služební zákon, ve znění pozdějších předpisů (jehož účinnost je pravidelně odkládána, v současné době na 1.1.2009), a to v ust. § 17 odst. 1 písm. d) – příprava na službu a v ust. § 30 odst. 1 – jmenování do služby. Dle ust. § 17 odst. 1 písm. d) služebního zákona (ve spojení s ust. § 18 odst. 1 téhož zákona) se výběrového řízení o přijetí do přípravy na službu může ucházet osoba, která je bezúhonná; tento předpoklad není splněn v případě pravomocného odsouzení pro úmyslný trestný čin nebo pro nedbalostní trestný čin maření úkolů veřejného činitele, pokud odsouzení nebylo zahlazeno nebo pokud se podle zákona na pachatele nehledí, jako by nebyl odsouzen. Bez splnění této podmínky nemůže dojít ke vzniku služebního poměru. O oprávněnosti cíle sledovaného touto výjimkou nejsou pochybnosti především vzhledem k přesnému (a poměrně úzkému) vymezení výjimky (nedbalostního trestného činu maření úkolů veřejného činitele).

S ohledem na shora uvedené nebyly požadavky na předložení výpisu z rejstříku trestů na pracovní pozice spadající do kompetence zákona o úřednících územních samosprávných celků a do působnosti služebního zákona hodnoceny jako diskriminační. Naproti tomu jako neoprávněné byly hodnoceny nabídky zaměstnání požadující předložení výpisu rejstříku trestů na pozice, které jsou spojeny s minimální odpovědností - zpravidla pozice stavebních a jiných pomocných dělníků.

Z hlediska četnosti výskytu tohoto neoprávněného požadavku je možno konstatovat, že tvořil 8,9 % všech inzerátů zveřejněných ve sledovaném období úřady práce, resp. 15,9 % všech závadných inzerátů. Jako překvapující je možno označit skutečnost, že výraznějších hodnot dosáhl tento požadavek především na území hlavního města, kde činil takřka 95 % celkového výskytu tohoto požadavku v inzerci úřadů práce. Příčiny vysoké četnosti výskytu tohoto požadavku především u „dělnických“ profesí je možno dle našeho názoru spatřovat především v preferenci cizinců, jakožto „levnější“ pracovní síly a v pravděpodobné nepřímé diskriminaci osob romského etnika. K tomu, aby zaměstnavatel mohl na těchto pozicích zaměstnat cizince, musí nejprve místo nabídnout tuzemským uchazečům o zaměstnání. Mezi tuzemskými uchazeči o zaměstnání není o tyto pozice vzhledem k nabízené mzdě a k fyzické náročnosti náplni práce příliš velký zájem, proto je pravděpodobné, že se z těchto zájemců budou hlásit převážně uchazeči po propuštění z výkonu trestu, o které však nebude zaměstnavatel příliš stát, neboť na rozdíl od

pracovníků z nečlenských států EU nepřistoupí na nižší než minimální mzdu. U většiny inzerátů tohoto typu se rovněž vyskytoval dodatek, „zaměstnavatel má povolení zaměstnávat cizince“. U cizinců však výpis z rejstříku trestů není vyžadován, neboť se zaměstnavatel většinou spokojí s tvrzením, že by jeho získání bylo spojeno s výraznými administrativními obtížemi, roli zde hraje i výše uvedená úspora nákladů. Z tohoto pohledu je možno požadavek předložení rejstříku trestů bez záznamu možno považovat za nepřímou diskriminaci z důvodu státního občanství. Z podobných důvodů je možno tyto inzeráty označit i jako nepřímou diskriminaci z důvodu etnického původu, přičemž dotčenou skupinou jsou nejvíce Romové. Cílem požadavku tedy není zjistit zda se uchazeč dopustil trestného činu, ale vyloučit ho z účasti na trhu práce.

Co se týče výskytu neoprávněného požadavku na předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu dle jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání, je možno konstatovat, že u 1. až 4. třídy se tento požadavek vyskytoval minimálně (respektive ho v těchto případech není možno považovat za diskriminaci), a proto nebyl detailně monitorován. Podrobnější členění výskytu tohoto požadavku dle jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání (KZAM) je uvedeno v tabulce č. 3 – nejsou uváděny úřady práce v Brně (celkem 2 závadné inzeráty z tohoto důvodu) a v Nymburku (celkem 4 závadné inzeráty z tohoto důvodu), z důvodu nízké četnosti výskytu. Ze stejného důvodu nejsou uváděny první 4. třídy klasifikace zaměstnání.

Tabulka č. 3 – neoprávněný požadavek na předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu dle konkrétních profesí v inzerci zveřejněné ÚP

Třídy klasifikace zaměstnání (KZAM)	Kód KZAM	Jednotlivé úřady práce						Celkové shrnutí		
		Praha		Ústí nad Labem		Ostrava		C ¹	P ¹	P ²
		počet	P %	počet	P %	počet	P %			
Provozní pracovníci ve službách a v obchodě	5000	102	5,5	5	6,4	-	-	107	5,4	0,9
Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a v příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů a zařízení)	6000	29	1,6	-	-	-	-	29	1,5	0,2
Remeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři	7000	727	38,8	52	66,7	14	77,8	793	40,3	6,4
Obsluha strojů a zařízení	8000	37	2,0	4	5,1	-	-	41	2,1	0,3
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9000	741	39,6	17	21,8	4	22,2	762	38,7	6,2
Kuchaři a šéfkuchaři	5122	102	5,5	5	6,4	-	-	107	5,4	0,9
Zahradníci, pěstitelé zahradních plodin a sazenic	6113	29	1,5	-	-	-	-	29	1,5	0,2
Zedníci, kameníci, omítkáři	7122	150	8,0	6	7,7	8	44,4	164	8,3	1,3
Tesaři a truhláři	7124	33	1,8	4	5,1	-	-	37	1,9	0,3
Instalatéři, potrubáři, stavební zámečníci, klempíři	7136	62	3,3	10	12,8	2	11,1	74	3,8	0,6
Stavební a provozní elektrikáři	7137	19	1,0	4	5,1	2	11,1	25	1,3	0,2

Lakýrníci a pracovníci v příbuzných oborech	7142	40	2,1	2	2,6	-	-	42	2,1	0,3
Svářeči, řezači plamenem a páječi	7212	37	2,0	-	-	-	-	37	1,9	0,3
Nástrojáři, kovomodeláři, kovodělníci a zámečníci	7222	132	7,1	14	17,9	-	-	146	7,4	1,2
Seřizovači a obsluha obráběcích strojů	7223	53	2,8	-	-	-	-	53	2,7	0,4
Mechanici a opraváři motorových vozidel	7231	189	10,1	12	15,4	2	11,1	203	10,3	1,6
Zpracovatelé masa, ryb, včetně uzenářů a konzervovačů masa a ryb (řezníci)	7411	12	0,6	-	-	-	-	12	0,6	0,1
Obsluha strojů na zpracování mouky, výrobu pečiva, čokolády a cukrovinek (pekaři)	8274	37	2,0	4	5,1	-	-	41	2,1	0,3
Pomocní nekvalifikovaní dělníci na stavbách a údržbě silnic, přehrad a podobných stavbách	9312	741	39,6	17	21,8	4	22,2	762	38,7	6,2

P – procentuální podíl neoprávněných požadavků na předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu (dále jen „ČTR“) sledovaného úřadu práce dle jednotlivých KZAM na celkovém počtu požadavků ČTR jednotlivého úřadu práce (zaokrouhлено na desetiny %),

P¹ – procentuální podíl neoprávněných požadavků ČTR všech sledovaných úřadů práce dle jednotlivých KZAM na celkovém počtu požadavků ČTR všech úřadů práce (zaokrouhлено na desetiny %),

P² – procentuální podíl neoprávněných požadavků ČTR všech sledovaných úřadů práce dle jednotlivých KZAM na celkovém počtu závadných inzerátů všech sledovaných úřadů práce (zaokrouhлено na desetiny %),

C¹ – celkový počet neoprávněných požadavků ČTR všech sledovaných úřadů práce dle jednotlivých KZAM;

Požadavek na předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu se nejvíce vyskytoval u třídy 7. (řemeslníci, kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé a opraváři), kde činil zhruba 40 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (Praha 39 %, Ústí nad Labem 67 %, Ostrava 78 %), což činí cca 6,4 % veškerých závadných inzerátů zveřejněných úřady práce. Dále následovala třída 9. (pomocní a nekvalifikovaní pracovníci), kde činil cca 39 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (Praha 40 %, Ústí nad Labem a Ostrava po 22 %), což je zhruba 6,2 % závadné inzerce zveřejněné všemi úřady práce. Minimální hodnoty výskytu tohoto diskriminačního požadavku byly zaznamenány u třídy 5. (provozní pracovníci ve službách a v obchodě) – 0,9 % celkové závadné inzerce, třídy 8. (obsluha strojů zařízení) – 0,3 % a třídy 6. (kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a příbuzných oborech) – 0,2 %.

Pokud bychom sestavili pořadí konkrétních profesí, u nichž se neoprávněný požadavek na předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu vyskytuje nejčastěji, na prvním místě by se umístili pomocní stavební dělníci (6,2 % všech závadných inzerátů), dále by následovali automechanici (1,6 % všech závadných inzerátů), zedníci (1,3 % všech závadných inzerátů), zámečníci, frézaři, nástrojáři (dohromady 1,2 % všech závadných inzerátů), kuchaři (0,9 % všech závadných inzerátů) a instalatéri a klempíři (0,6 % všech závadných inzerátů).

2.1.1.2. Požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání

Tento druh požadavku je možno označit jako vůbec nejfrekventovanější. Vyskytoval se především ve formě pouze mužského nebo ženského rodu v názvu pozice dle požadovaného pohlaví. Méně častěji se vyskytoval v podobě „přijmeme muže na pozici...“, „přijmeme ženy na pozici...“ (tato forma se vyskytovala převážně v regionálním tisku). Požadavek byl shledán jako diskriminační jenom v případech, kdy ho vzhledem k nabízené pozici bylo možno považovat za zjevně neoprávněný. Oprávněnost či neoprávněnost byla posuzována v souladu s ust. § 238 zákoníku práce, který stanoví práce, jejichž vykonávání je zakázáno zaměstnankyním, těhotným zaměstnankyním, zaměstnankyním, které kojí a zaměstnankyním matkám do konce 9. měsíce po porodu. Resp. ust. § 238 odst. 2 zákoníku práce stanoví, že „Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným zaměstnankyním, zaměstnankyním, které kojí, a zaměstnankyním-matkám do konce devátého měsíce po porodu.“ Vzhledem k absenci této vyhlášky jsme vycházeli z nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. Uvedené nařízení vlády v § 6 blíže vymezuje ztížené pracovní prostředí (vystavení vyšším než běžným limitům hluku, prachu, chemickým látkám, tlaku, vibracím, apod.) a z tohoto vymezení jsme vycházeli při sledování závadnosti pracovní inzerce z důvodu pohlaví. Dále bylo přihlíženo i k fyzické zátěži, se kterou je výkon práce na nabízené pozici spojen (zejména transport břemen, soustavná nadprůměrná fyzická aktivita, atd.). S přihlédnutím k výše uvedenému pak nebyly jako diskriminační označovány ani nabídky zaměstnání, ve kterých bylo uvedeno „vhodné pouze pro muže“ nebo „vhodnější pro muže“, s uvedením důvodu spočívajícího právě v nadměrné fyzické zátěži.

Z hlediska četnosti výskytu tohoto neoprávněného požadavku je možno uvést, že tvořil takřka 46 % všech inzerátů zveřejněných ve sledovaném období a téměř 83 % všech závadných inzerátů zveřejněných úřady práce. Z regionálního hlediska je možno konstatovat, že četnost výskytu požadavku je bez výraznějších rozdílů na celém území ČR – ve všech sledovaných regionech se jednalo o jednoznačně nejčtenější diskriminační důvod - Praha – 79 % závadných inzerátů, Nymburk 97 % závadných inzerátů, Ústí nad Labem 81 % závadných inzerátů, Ostrava 94 % závadných inzerátů, Brno 99 % závadných inzerátů. Relevantnější údaje však získáme sledováním podílu tohoto diskriminačního důvodu

na celkovém počtu inzerce zveřejněné jednotlivými úřady práce – Praha 49 % všech inzerátů, Nymburk – 46 % veškeré inzerce, Ústí nad Labem – 43 % všech inzerátů, Ostrava – 33 % všech inzerátů, Brno – 39 % veškeré inzerce zveřejněné úřady práce.

Výskyt tohoto diskriminačního požadavku v nabídkách zaměstnání zveřejněných jednotlivými úřady práce dle jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání (KZAM) je podrobněji uveden v tabulce č. 4 (uváděny pouze profese, u kterých výskyt sledovaného požadavku dosahoval měřitelných hodnot, což záviselo na celkovém počtu závadných inzerátů jednotlivých úřadů práce).

Tabulka č. 4 – neoprávněný požadavek na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v nabídkách zaměstnání jednotlivých úřadů práce

KZAM	Kód KZAM	Jednotlivé úřady práce										Celkové shrnutí		
		Praha		Nymburk		Ústí nad Labem		Ostrava		Brno		C ¹	P ¹	P ²
		počet	P %	počet	P %	počet	P %	počet	P %	počet	P %			
Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci	1000	581	7,5	23	5,0	23	5,3	98	12,6	74	9,1	799	7,8	6,5
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	2000	1736	22,5	38	8,3	112	25,7	101	13,0	154	19,0	2141	21,0	17,3
Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	3000	2272	29,4	91	19,9	147	33,8	311	40,1	307	37,9	3128	30,7	25,3
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	4000	698	9,0	72	15,7	10	2,3	17	2,2	96	11,9	893	8,8	7,2
Provozní pracovníci ve službách a v obchodě	5000	1463	19,0	91	19,9	25	5,7	77	9,9	88	10,1	1744	17,1	14,1
Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a v příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů a zařízení)	6000	54	0,7	5	1,1	-	-	-	-	10	1,2	69	0,7	0,6
Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)	7000	103	1,3	-	-	-	-	-	-	-	-	103	1,0	0,8
Obsluha strojů a zařízení	8000	489	6,3	70	15,3	50	11,5	112	14,4	48	5,9	769	7,5	6,2
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vedoucí pracovníci orgánů státní správy a správních úřadů	1127	97	1,3	8	1,7	5	1,2	16	2,1	28	3,5	154	1,5	1,2
Vedoucí pracovníci ve stavebnictví a zeměměřičství	1223	69	0,9	5	1,1	5	1,2	8	1,0	8	1,0	95	0,9	0,8
Vedoucí pracovníci ve velkoobchodě a maloobchodě	1224	63	0,8	10	2,2	13	3,0	27	3,5	11	1,4	124	1,2	1,0
Vedoucí pracovníci finančních a hospodářských (správních) útvarů	1231	93	1,2	-	-	-	-	11	1,4	5	0,6	109	1,1	0,9
Vedoucí pracovníci personálních útvarů a průmyslových vztahů	1232	41	0,5	-	-	-	-	9	1,2	6	0,7	56	0,6	0,5
Vedoucí pracovníci odbytových útvarů	1233	43	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-	43	0,42	0,3
Vedoucí pracovníci reklamních útvarů a útvarů pro styk s veřejností	1234	26	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	26	0,3	0,2
Vedoucí pracovníci zásobovacích útvarů	1235	47	0,6	-	-	-	-	12	1,5	-	-	59	0,6	0,5
Vedoucí pracovníci ostatních útvarů jinde neuvedení (např. asistenti (tky) ředitele)	1239	102	1,3	-	-	-	-	15	1,9	16	2,0	133	1,3	1,1
Programátoři	2132	425	5,5	-	-	-	-	14	1,8	33	4,1	472	4,6	3,8
Ostatní odborníci zabývající se výpočetní technikou jinde neuvedení (např. IT)	2139	182	2,4	-	-	-	-	-	-	-	-	182	1,8	1,5
Hlavní architekti, architekti, architekti a plánovači měst, urbanisté,	2141	31	0,4	-	-	11	2,5	-	-	11	1,4	53	0,5	0,4

projektanti měst a obcí a dopravních sítí															
Projektanti elektronických systémů a telekomunikačních sítí, inženýři – elektronici	2144	81	1,0	-	-	21	4,8	-	-	15	1,9	117	1,1	0,9	
Bakteriologové, biologové, ekologové, zoologové a odborníci v příbuzných oborech	2211	42	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	42	0,4	0,3	
Farmakologové, anatomové, biochemici, fyziologové, patologové a odborníci v příbuzných oborech	2212	52	0,7	-	-	-	-	-	-	-	-	52	0,5	0,4	
Lékaři, ordináři (kromě zubních lékařů)	2221	104	1,3	5	2,2	20	4,6	44	5,7	5	0,6	178	1,7	1,4	
Učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů	2321	54	0,7	-	-	6	1,4	11	1,4	5	0,6	76	0,7	0,6	
Učitelé odborných předmětů	2322	43	0,6	-	-	8	1,8	13	1,7	6	0,7	70	0,7	0,6	
Učitelé základních škol	2331	118	1,5	6	1,3	12	2,8	19	2,5	8	1,0	163	1,6	1,3	
Právníci, právní poradci (mimo advokacii)	2421	41	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	41	0,4	0,3	
Právní asistenti, praktikanti a koncipienti	2426	28	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	28	0,3	0,2	
Ekonomové- vědecktí pracovníci, specialisté, experti	2441	125	1,6	-	-	-	-	-	-	8	1,0	133	1,3	1,1	
Ostatní administrativní pracovníci jinde neuvedení	2470	410	5,3	27		34	7,8	-	-	63	7,8	507	5,0	4,1	
Technici ve fyzikálních a příbuzných oborech	3111	55	0,7	-	-	5	1,1	8	1,0	5	0,6	73	0,7	0,6	
Stavební technici	3112	604	7,8	23	5,0	47	10,8	76	9,8	94	11,6	844	8,3	6,8	
Elektrotechnici	3113	141	1,8	8	1,7	16	3,7	35	4,5	28	3,5	228	2,2	1,8	
Elektronici a technici v radiokomunikacích a telekomunikacích	3114	77	1,0	6	1,3	9	2,1	32	4,1	13	1,6	137	1,3	1,1	
Strojírenští technici	3115	148	1,9	8	1,7	20	4,6	48	6,2	11	1,4	235	2,3	1,9	
Chemičtí technici	3116	62	0,8	-	-	-	-	11	1,4	7	0,9	80	0,8	0,6	
Poradenství ve výpočetní technice	3121	44	0,6	-	-	-	-	14	1,8	12	1,5	70	0,7	0,6	
Operátoři a obsluha výpočetní techniky	3122	53	0,7	-	-	-	-	11	1,4	9	1,1	73	0,7	0,6	
Operátoři průmyslových robotů a NC strojů	3123	28	0,4	10	2,2	5	1,1	7	0,9	12	1,5	62	0,6	0,5	
Zubní asistenti	3225	20	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	20	0,2	0,2	
Zprostředkovatelé finančních transakcí, obchodu s cennými papíry, devizami a makléři	3411	56	0,7	-	-	10	2,3	-	-	22	2,7	88	0,9	0,7	
Obchodní cestující, profesionální poradci v obchodě, obchodní zástupci	3415	441	5,7	15	3,3	21	4,8	18	2,3	48	5,9	543	5,3	4,4	
Odbytoví a přepravní agenti	3422	69	0,9	-	-	-	-	-	-	10	1,2	79	0,8	0,6	
Pracovníci v oblasti účetnictví, fakturace, rozpočetnictví, kalkulace	3433	455	5,9	16	3,5	14	3,2	62	8,0	30	3,7	577	5,7	4,7	
Sociální pracovníci	3460	22	0,3	5	1,1	-	-	-	-	6	0,7	33	0,3	0,3	
Sekretáři, sekretářky	4115	197	2,6	33	7,2	-	-	-	-	16	2,0	246	2,4	2,0	
Úředníci ve skladech	4131	272	3,5	39	8,5	10	2,3	17	2,2	44	5,4	382	3,8	3,1	
Úředníci v dopravě a přepravě	4133	49	0,6	-	-	-	-	-	-	14	1,7	63	0,6	0,5	
Pokladníci v obchodech	4213	180	2,3	-	-	-	-	-	-	22	2,7	202	2,0	1,6	
Kuchaři	5122	185	2,4	37	8,1	15	3,4	-	-	16	2,0	253	2,5	2,0	
Ostatní pracovníci ochrany a ostrahy jinde neuvedení	5169	623	8,1	-	-	10	2,3	33	4,3	34	4,2	700	6,9	5,7	
Prodavači v obchodech	5211	655	8,5	54	11,8	-	-	44	5,7	38	4,7	791	7,8	6,4	
Zahradníci	6113	54	0,7	5	1,1	-	-	-	-	10	1,2	69	0,7	0,6	
Lakýrníci a pracovníci v příbuzných oborech	7142	55	0,7	-	-	-	-	-	-	-	-	55	0,5	0,4	
Zpracovatelé pekárenských a cukrářských výrobků	7412	48	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-	48	0,5	0,4	

Řidiči osobních a dodávkových automobilů, taxíkáři	8321	93	1,2	15	3,3	9	2,1	23	3,0	7	0,9	147	1,4	1,2
Řidiči autobusů, trolejbusů a tramvají	8323	51	0,7	8	1,8	5	1,1	10	1,3	5	0,6	79	0,8	0,6
Řidiči nákladních automobilů a tahačů	8324	345	4,5	47	10,3	36	8,3	79	10,2	36	4,4	543	5,3	4,4

P – procentuální podíl neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci sledovaného úřadu práce dle jednotlivých KZAM na celkovém počtu tohoto požadavku sledovaného úřadu práce (zaokrouhлено na desetiny %),

P¹ – procentuální podíl neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci všech sledovaných úřadů práce podle jednotlivých KZAM na celkovém počtu požadavku konkrétního pohlaví zaměstnance v rámci všech sledovaných úřadů práce (zaokrouhлено na desetiny %),

P² – procentuální podíl neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci všech sledovaných úřadů práce dle jednotlivých KZAM na celkovém počtu všech závadných inzerátů (nejenom z důvodu pohlaví) všech sledovaných úřadů práce (zaokrouhлено na desetiny %),

C¹ – celkový počet neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci všech sledovaných úřadů práce dle jednotlivých KZAM;

Z této tabulky je patrné, že se požadavek konkrétního pohlaví nejvíce vyskytoval u třídy 3. – technických, zdravotnických, pedagogických pracovníků a pracovníků v příbuzných oborech, kde činil přibližně 31 % inzerce závadné z tohoto důvodu (Praha – 29 %, Nymburk – 20 %, Ústí nad Labem – 34 %, Ostrava 40 %, Brno – 38 %), což činí zhruba 25 % všech závadných inzerátů zveřejněných úřady práce. Z jednotlivých profesí v této třídě se neoprávněný požadavek nejčastěji vyskytoval v případech stavebních techniků – „pouze muži“ (8,3 % inzerátů závadných z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání, resp. v 7 % všech závadných inzerátů), dále následovali pracovníci v oblasti účetnictví, fakturace, rozpočetnictví a kalkulace – „účetní - muž“ (5,7 % inzerátů závadných z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání, resp. 4,7 % všech závadných inzerátů), obchodní zástupci - muži (5,3 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. v 4,4 % všech závadných inzerátů), strojírenští technici – muži (2,3 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 1,9 % všech závadných inzerátů), elektrotechnici – muži (2,2 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 1,8 % všech závadných inzerátů), technici v radiokomunikacích a telekomunikacích - muži (1,3 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 1,1 % všech závadných inzerátů), makléři – muži (0,9 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 0,7 % všech závadných inzerátů), chemičtí technici – muži (0,8 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 0,6 % všech závadných inzerátů), odbytaři a dispečeri – muži (0,8 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 0,6 % všech závadných inzerátů), technici ve fyzikálních oborech a operátoři a obsluha výpočetní techniky – muži (shodně 0,7 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 0,6 % všech závadných inzerátů).

Druhá nejčetnější frekvence výskytu neoprávněného požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání byla ve třídě 2. – vědečtí a odborní duševní pracovníci – 21 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (Praha – 22,5 %, Nymburk 8,3 %, Ústí nad Labem 25,7 %, Ostrava – 13 %, Brno 19 %), což činí zhruba 17 % všech závadných inzerátů. Z konkrétních profesí se tento požadavek nečastěji vyskytoval u vedoucích pracovníků orgánů státní správy a správních úřadů – muži (1,5 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 1,2 % všech závadných inzerátů), dále následovali asistenti vedoucích pracovníků – muži, ženy v poměru zhruba 1:4 (1,3 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 1,1 % všech závadných inzerátů, vedoucí prodejen – muži (1,2 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 1 % všech závadných inzerátů), vedoucí organizačních útvarů soukromých podniků – muži (1,1 % závadných inzerátů, resp. 0,9 % všech závadných inzerátů).

Na třetím místě se z hlediska četnosti výskytu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání umístila třída 5. – provozní pracovníci ve službách a obchodě – 17,1 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (Praha – 19 % , Nymburk – 20 %, Ústí nad Labem - 5,7 %, Ostrava - 9,9 %, Brno - 10,1 %), což činí 14,1 % všech závadných inzerátů. Z jednotlivých profesí se tento neoprávněný požadavek nejčastěji vyskytoval u prodavačů v obchodě – muži i ženy zhruba 1:2 – 7,8 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 6,4 % všech závadných inzerátů, dále následovali pracovníci ostrahy (detektiv v obchodě) – výhradně muži (6,9 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 5,7 % všech závadných inzerátů), a kuchaři – zhruba z 95 % muži (2,5 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 2,0 % všech závadných inzerátů).

Čtvrté místo obsadila třída 4. – nižší administrativní pracovníci (převážně muži - cca 75 % požadavku) – 8,8 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (Praha 9 %, Nymburk – 16 %, Ústí nad Labem – 2,3 %, Ostrava - 2,2 % závadných inzerátů, Brno – 12 % závadných inzerátů), resp. 7,2 % všech závadných inzerátů). Z konkrétních profesí se požadavek nejčastěji vyskytoval u úředníků ve skladech (výhradně muži) – 3,8 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 3,1 % všech závadných inzerátů. Dále se tento požadavek nejčastěji vyskytoval u sekretářů a sekretářek (muži či ženy v poměru 1:1) – 2,4 % inzerce závadné z tohoto důvodu, resp. 2 % všech závadných inzerátů, a pokladníků v obchodech (výhradně muži) – 2 % inzerce závadné z tohoto důvodu, resp. 1,6 % veškeré závadné inzerce.

Naopak nejmenší četnost výskytu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání byla zaznamenána u třídy 9. – pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, což je způsobeno především skutečností, v této třídě dominují dělnické profese spojené se zvýšenou tělesnou

námahou (převážně stavební dělníci), a proto byl požadavek zaměstnavatelů na pracovníky – muže shledán u této třídy ve většině případů oprávněným.

Obecně je možno konstatovat, že v inzerci zveřejňované úřady práce je větší poptávka po mužích než po ženách. Jako typicky ženské profese je z pohledu tohoto druhu sledované inzerce možno označit pozice asistentek vedoucích (ředitelů) podniků či jejich organizačních složek (zhruba 90% požadavků na ženy), prodavaček (zhruba 80% požadavků na ženy) a sekretářek (95 % požadavků na ženy). Zhruba vyrovnané požadavky na ženy a muže se vykytovaly u pozice účetních. V ostatních profesích jednoznačně dominují požadavky na pracovníky mužského pohlaví. Z tohoto pohledu je možno označit jako typicky mužské profese vedoucí pracovníky (veškeré profese z třídy 1. s výjimkou asistentů vedoucích), programátory, architektky, projektanty, odborníky ve výpočetní technice, lékaře, učitele, právníky, techniky, obchodní zástupce, skladníky, dispečery, kuchaře, pracovníky ostrahy, zahradníky, pekaře, lakýrníky a řidiče – ve všech případech požadavky na osoby mužského pohlaví přesáhly 80 %, což je překvapující zejména u učitelů, kteří jsou v povědomí veřejnosti stále zapsáni jako typicky ženské profese.

2.1.1.3. Požadavek na věk uchazeče o zaměstnání

Požadavek určitého věku uchazeče o zaměstnání se vyskytoval v inzerci úřadů práce pouze minimálně – celkem v 25 inzerátech, což je zhruba 0,2 % závadných inzerátů. V tomto typu sledované inzerce měl výhradně podobu „do mladého kolektivu přijmeme...“. Nízká četnost výskytu tohoto požadavku může být způsobena zvyšujícím se povědomím veřejnosti o závadnosti tohoto případného požadavku zaměstnavatele na budoucího zaměstnance, neboť diskriminaci z důvodu věku je věnována značná pozornost ve sdělovacích prostředcích, a zaměstnavatelé tak tyto požadavky nestanovují v nabídkách zaměstnání explicitně. Při samotném přijímání zaměstnanců v praxi se však tyto požadavky vyskytují velmi často a mnoho uchazečů o zaměstnání je odmítnuto pouze z důvodu, že jsou starší než zaměstnavatel požaduje. Pravý důvod odmítnutí uchazeči však sdělen není. Z tohoto pohledu je možno „rizikový“ věk uchazečů o zaměstnání přiblížit ke hranici 40ti let. S požadavkem na konkrétní věk uchazeče o zaměstnání je úzce spojen i požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče o zaměstnání – kapitola 2.1.1.4. Jako do jisté míry kuriózní je pak možno považovat inzeráty „přijmeme i osoby starší 50ti let“.

2.1.1.4. Požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče o zaměstnání

Tento požadavek byl označen jako diskriminační (nepřímo diskriminační z důvodu věku) v případě, kdy požadované délka předchozí praxe pro výkon nabízeného povolání byla zcela zjevně nepřiměřená inzerované pozici. Požadavky měly nejčastěji podobu „nutná předchozí praxe v délce 10ti let“ a týkaly se pozic asistentek, sekretářek a účetních (muži i ženy). Z hlediska regionálního uspořádání výskytu požadavku dominoval region Hl. m. Prahy (necelých 60 % výskytu inzerátů závadných z tohoto důvodu), dále následovalo Ústí nad Labem (16,5 %) a Ostrava (15 %).

2.1.1.5. Jiné diskriminační požadavky

Jiné požadavky zaměstnavatelů kladené na uchazeče o zaměstnání ve sledované inzerci úřadů práce, které dosáhly intenzity požadavku diskriminačních (v těchto případech byla velmi pečlivě sledována právě oprávněnost požadavku vzhledem k nabízené pozici), se z hlediska četnosti vyskytovaly zhruba ve stejném počtu, jako inzeráty závadné z důvodu věku – celkem 27 závadných inzerátů (z toho 23 v regionu Hl. m. Prahy), což činí 0,2 % závadné inzerce úřadů práce. Závadnost inzerce spočívala především v požadavku znalostí cizího jazyka, který není v ČR příliš používán (možno považovat za přímo diskriminační z důvodu jazyka) a v požadavku zaslání životopisu el. poštou na dělnické pozice – nepřímá diskriminace z důvodu věku. Konkrétně se jednalo o inzeráty, které požadovaly znalost čínštiny (arménštiny, chorvatštiny) na pozice kuchaře, znalost vietnamštiny na pozici chovatele ryb a zaslání CV elektronicky poštou na pozici stavebního dělníka.

Shrnutí

- **Z pracovní inzerce úřadů práce pochází zhruba 3/4 všech sledovaných nabídek zaměstnání, a proto skutečnosti zjištěné v této kategorii je možno považovat za nejvalidnější, tedy obsahující minimum případných odchylek, které mohou vzniknout při zpracování menšího počtu dat.**
- **Ve všech sledovaných regionech byla zjištěna nejvyšší četnost výskytu pracovní inzerce diskriminační z důvodu pohlaví (zhruba 4/5 diskriminační inzerce úřadů práce). Na kvalifikovanější pracovní pozice byli poptáváni převážně muži, u méně kvalifikovaných pozic převažovala poptávka po ženách.**
- **Druhým nejčastěji se vyskytujícím diskriminačním důvodem v této inzerci byl požadavek předložení rejstříku trestů bez záznamu při přijímacím pohovoru (necelá 1/5 závadné inzerce úřadů práce). Specifikem tohoto požadavku je jeho výskyt v nabídkách zaměstnání zveřejněných převážně úřady práce v Praze (95 %).**
- **Ostatní diskriminační důvody se v pracovní inzerci úřadů práce vyskytly v minimálním množství (možno zmínit ještě požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe, který tvořil něco málo přes 1 % závadné inzerce a který bylo možno v některých případech považovat i za nepřímo diskriminační z důvodu věku).**

2.2. Pracovní inzerce – tištěná periodika

Ve sledovaném období bylo monitorováno celkem 7.045 nabídek pracovních míst zveřejněných tištěnými periodiky – MF Dnes a Ústeckým deníkem. Jako závadných – diskriminačních – bylo shledáno 3.123 nabídek. Nejfrekventovanějším neoprávněným požadavkem byl požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání, dále následoval požadavek určitého věku uchazeče o zaměstnání, požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe a požadavek předložení rejstříku trestů bez záznamu. Podrobnější údaje jsou uvedeny v tabulce č. 5, kde **Z** = celkový počet závadných inzerátů v jednotlivém periodiku; **P** = celkový počet závadných inzerátů v konkrétním periodiku z jednotlivého diskriminačního důvodu; **Z¹** = procentuální podíl inzerátů obsahujících uvedený neoprávněný požadavek na celkovém počtu závadných inzerátů jednotlivého periodika; **C¹** = procentuální podíl inzerátů obsahujících uvedený neoprávněný požadavek na počtu všech inzerátů zveřejněných oběma monitorovanými periodiky.

Tabulka č. 5 – četnost výskytu neoprávněných požadavků zaměstnavatele inzerci zveřejněné tištěnými periodiky

Periodikum	Z	Jednotlivé neoprávněné požadavky – diskriminační důvody														
		rejstřík trestů			pohlaví			věk			praxe			jiné		
		P	Z ¹	C ¹	P	Z ¹	C ¹	P	Z ¹	C ¹	P	Z ¹	C ¹	P	Z ¹	C ¹
MF-Dnes	2.642	7	0,3	0,1	2.540	96,1	36,2	70	2,7	1,0	12	0,5	0,2	13	0,5	0,2
Ústecký deník	481	1	0,2	0	463	96,3	6,6	15	3,1	0,2	1	0,2	0	1	0,2	0
celkem	3.123	8	0,3	0,1	3.003	96,2	42,6	85	2,7	1,2	13	0,4	0,2	14	0,5	0,2

2.2.1. Jednotlivé neoprávněné požadavky v tištěné inzerci

Z tabulky č. 5 jednoznačně vyplývá, že hlavním důvodem závadnosti zveřejněné inzerce byl požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání, dále následoval požadavek určitého věku a nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe. Požadavek výpisu z rejstříku trestů bez záznamu lze v této kategorii sledované inzerce označit jako minoritní.

2.2.1.1. Požadavek na rejstřík trestů bez záznamu

Požadavek na předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu se v inzerci tištěných periodik vyskytoval vůbec nejméně ze všech neoprávněných požadavků. Formy požadavku byly zcela identické, jako u inzerce zveřejňované úřady práce, nejčastěji se vyskytovala podoba „požadujeme bezúhonnost – nutno doložit výpisem z rejstříku trestů“. Samotný požadavek byl shledám diskriminačním pouze v případech, kdy ho vzhledem k nabízené pozici bylo možno označit jako zjevně nepřiměřený, tzn. nebyl např. hodnocen jako nepřiměřený u pozic ve státní správě spadajících do působnosti zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků, v platném znění, či zákona 218/2002 Sb., služebního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

Obecně je možno uvést, že v tištěné inzerci se vyskytovaly nabídky pracovních míst především na pozice vyžadující alespoň ukončené středoškolské vzdělání. Dle charakteru inzerce je možno nabízené pozice hodnotit v převážné míře jako vyžadující vyšší míru odpovědnosti než převážná část inzerátů zveřejněných úřady práce. Z toho pramení i „vyšší míra“ oprávněnosti požadavku na bezúhonnost uchazeče o nabízenou pozici. Nižší výskyt požadavků na rejstřík trestů bez záznamu však nebyl dán „zmírněním“ nastavených kritérií hodnocení oprávněnosti či závadnosti požadavku (vzhledem k vyšší míře odpovědnosti nabízených pozic), ale obecně výskytem požadavku.

Z hlediska konkrétní četnosti výskytu tohoto požadavku je možno konstatovat, že v inzerci MF-Dnes činil zhruba 0,3 % závadných inzerátů (resp. 0,1 % všech inzerátů), v inzerci Ústeckého deníku zhruba 0,2 % (resp. 0 % všech závadných inzerátů). Celkově tento požadavek činil 0,3 % všech závadných inzerátů zveřejněných tištěnými periodiky, resp. 0,1 % všech zveřejněných inzerátů. Z důvodu minimálního výskytu požadavku nebyl tento hodnocen dle jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání, neboť by dosahoval nulových hodnot.

2.2.1.2. Požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání

I v inzerci zveřejněné tištěnými periodiky se tento druh požadavku vyskytoval zcela nejvíce, zpravidla ve formě uvedení pouze mužského nebo ženského rodu v názvu pozice dle požadovaného pohlaví. V inzerci Ústeckého deníku se v minimální míře vyskytly i inzeráty typu „přijmeme muže na pozici...“ nebo „přijmeme ženu na pozici...“ či „hledáme spolupracovníky na pozice...“ nebo hledáme „spolupracovnice na pozici ...“ Ve dvou případech byl v Ústeckém deníku zveřejněn inzerát „... hledáme mladé spolupracovníky na pozice...“. Oprávněnost či

neoprávněnost požadavku byla posuzována zcela identicky jako v případě inzerce zveřejněné úřady práce, tedy v souladu se zákonem o zaměstnanosti a zákoníkem práce.

Z hlediska četnosti tohoto neoprávněného požadavku je možno konstatovat, že v MF-Dnes činil 96 % všech závadných inzerátů (resp. 36,2 % tam zveřejněných inzerátů) a v Ústeckém deníku 96,3 % všech závadných inzerátů (resp. 6,6 % tam zveřejněných inzerátů). V celkových hodnotách se neoprávněný požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání objevil v 96,2 % závadných inzerátů, resp. v 42,6 % všech zveřejněných inzerátů.

Výskyt tohoto diskriminačního požadavku dle jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání je podrobně uveden v tabulce č. 6 (uváděny pouze profese, u kterých výskyt sledovaného požadavku dosahoval měřitelných hodnot, což záviselo na celkovém počtu závadných inzerátů v jednotlivých periodikách). Z této tabulky je patrné, že stejně jako v inzerci zveřejňované úřady práce, dosáhl největší četnosti požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání ve třídě 3. - technických, zdravotnických, pedagogických pracovníků a pracovníků v příbuzných oborech – necelých 40 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (39 % MF-Dnes, 45 % Ústecký deník) - resp. 38,2 % všech závadných inzerátů).

Tabulka č. 6 – neoprávněný požadavek konkrétního pohlaví uchazeče o zaměstnání v inzerci zveřejněné v tištěných periodikách

KZAM	Kód KZA M	Tištěná periodika								Celkové shrnutí		
		MF-Dnes				Ústecký deník				C ¹	P ¹	P ²
		počet	M	Ž	P %	počet	M	Ž	P %			
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	1000	393	315	78	15,5	87	72	15	18,8	480	16,0	15,4
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	2000	335	279	56	13,2	44	40	4	9,5	379	12,6	12,1
Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	3000	985	728	267	38,8	208	198	10	44,9	1193	39,7	38,2
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	4000	508	424	84	20,0	31	25	6	6,7	539	17,9	17,3
Provozní pracovníci ve službách a v obchodě	5000	84	40	44	3,3	27	23	4	8,0	111	3,7	3,6
Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a v příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů a zařízení)	6000	9	9	-	0,4	-	-	-	-	9	0,3	0,3
Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)	7000	7	7	-	0,3	-	-	-	-	7	0,2	0,2
Obsluha strojů a zařízení	8000	71	71	-	2,8	28	28	-	6,0	99	3,3	3,2
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9000	7	6	1	0,3	3	2	1	0,4	10	0,3	0,3
Vedoucí pracovníci orgánů státní správy a správních úřadů	1127	63	61	2	2,5	5	5	-	1,1	68	2,3	2,2
Vedoucí pracovníci ve stavebnictví a zeměměřičství	1223	25	23	2	1,0	6	6	-	1,3	31	1,0	1,0

Vedoucí pracovníci ve velkoobchodě a maloobchodě	1224	173	168	5	6,8	51	47	4	11,0	224	7,5	7,2
Vedoucí pracovníci finančních a hospodářských (správních) útvarů	1231	35	31	4	1,4	5	5	-	1,1	40	1,3	1,3
Vedoucí pracovníci personálních útvarů a průmyslových vztahů	1232	5	4	1	0,2	5	4	1	1,1	10	0,3	0,3
Vedoucí pracovníci odbytových útvarů	1233	6	5	1	0,2	-	-	-	-	6	0,2	0,2
Vedoucí pracovníci reklamních údajů a útvarů pro styk s veřejností	1234	5	4	1	0,2	5	5	-	1,1	10	0,3	0,3
Vedoucí pracovníci zásobovacích útvarů	1235	6	6	-	0,2	-	-	-	-	6	0,2	0,2
Vedoucí pracovníci ostatních útvarů jinde neuvedení (např. asistenti (tky) ředitele)	1239	75	13	62	3,0	10	-	10	2,2	85	2,8	2,7
Programátoři	2132	45	45	-	1,8	5	5	-	1,1	50	1,7	1,6
Ostatní odborníci zabývající se výpočetní technikou jinde neuvedení (např. IT)	2139	30	30	-	1,2	-	-	-	-	30	1,0	1,0
Hlavní architekti, architekti, architekti a plánovači měst, urbanisté, projektanti měst a obcí a dopravních sítí	2141	21	21	-	0,8	-	-	-	-	21	0,7	0,7
Projektanti elektronických systémů a telekomunikačních sítí, inženýři-elektronici	2144	12	12	-	0,5	-	-	-	-	12	0,4	0,4
Bakteriologové, biologové ekologové, zoologové a odborníci v příbuzných oborech	2211	8	8	-	0,3	-	-	-	-	8	0,3	0,3
Farmakologové, anatomové, biochemici, fyziologové, patologové a odborníci v příbuzných oborech	2212	21	21	-	0,8	-	-	-	-	21	0,7	0,7
Lékaři, ordináři (kromě zubních lékařů)	2221	10	10	-	0,4	3	3	-	0,6	10	0,3	0,3
Učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů	2321	6	2	4	0,2	-	-	-	-	6	0,2	0,2
Učitelé odborných předmětů	2322	25	6	19	1,0	-	-	-	-	25	0,8	0,8
Učitelé základních škol	2331	21	3	18	0,8	6	5	1	1,3	27	0,9	0,9
Odborní pracovníci na úseku zaměstnaneckých, personálních věcí	2412	8	2	6	0,3	4	3	1	0,9	12	0,4	0,4
Právníci, právní poradci (mimo advokacii)	2421	16	16	-	0,6	-	-	-	-	16	0,5	0,5
Právní asistenti, praktikanti, koncipienti	2426	5	5	-	0,2	-	-	-	-	5	0,2	0,2
Ekonomové – vědečtí pracovníci, specialisté, experti	2441	6	6	-	0,2	3	3	-	0,7	9	0,3	0,3
Tlumočníci a překladatelé	2447	7	5	2	0,3	-	-	-	-	7	0,2	0,2
Ostatní administrativní pracovníci jinde neuvedení (referenti)	2470	94	87	7	3,7	23	21	2	5,0	117	3,9	3,7
Technici ve fyzikálních a příbuzných oborech	3111	22	22	-	0,9	6	6	-	1,3	28	0,9	0,9
Stavební technici	3112	57	57	-	2,2	33	33	-	7,1	90	3,0	2,9
Elektrotechnici	3113	19	19	-	0,8	3	3	-	0,7	22	0,7	0,7
Elektronici a technici radiokomunikací a telekomunikací	3114	23	23	-	0,9	3	3	-	0,7	26	0,9	0,8
Strojírenští technici	3115	20	20	-	0,8	3	3	-	0,7	23	0,8	0,7

Chemičtí technici	3116	34	34	-	1,3	3	3	-	0,7	37	1,2	1,2
Poradenství ve výpočetní technice	3121	31	31	-	1,2	-	-	-	-	31	1,0	1,0
Operátoři a obsluha výpočetní techniky	3122	11	11	-	0,4	5	5	-	1,1	16	0,5	0,5
Operátoři průmyslových robotů a NC strojů	3123	4	4	-	0,2	5	5	-	1,1	9	0,3	0,3
Zubní asistenti	3225	5	5	-	0,2	-	-	-	-	5	0,2	0,2
Zprostředkovatelé finančních transakcí, obchodu s cennými papíry, devizami a makléři	3411	61	61	-	2,4	3	3	-	0,7	61	2,0	2,0
Obchodní cestující, profesionální poradci v obchodě, obchodní zástupci	3415	401	401	-	15,8	127	127	-	27,4	528	17,6	16,9
Odbytoví a přepravní agenti	3422	22	22	-	0,9	4	4	-	0,9	26	0,9	0,8
Pracovníci v oblasti účetnictví, fakturace, rozpočtovnictví, kalkulace	3433	270	13	257	10,6	13	3	10	2,8	283	9,4	9,1
Sociální pracovníci	3460	5	5	-	0,2	-	-	-	-	5	0,2	0,2
Sekretáři, sekretářky	4115	435	73	362	17,1	23	4	19	5,0	458	15,3	14,7
Úředníci ve skladech	4131	42	42	-	1,7	3	3	-	0,7	45	1,5	1,4
Úředníci v dopravě a přepravě	4133	8	8	-	0,3	-	-	-	-	8	0,3	0,3
Pokladníci v obchodech	4213	23	12	11	0,9	5	3	2	1,1	28	0,9	0,9
Kuchaři	5122	27	23	4	1,1	11	9	2	1,9	38	1,3	1,2
Číšníci, servírky	5123	14	12	2	0,6	9	7	2	1,9	23	0,8	0,7
Ostatní pracovníci ochrany a ostrahy jinde neuvedení	5169	-	-	-	-	3	3	-	0,7	3	0,1	0,1
Prodáváci v obchodech	5211	43	5	38	1,7	4	4	-	0,9	47	1,6	1,5
Zahradníci	6113	9	9	-	0,4	-	-	-	-	9	0,3	0,3
Lakýrníci a pracovníci v příbuzných oborech	7142	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zpracovatelé pekárenských a cukrářských výrobků	7412	7	7	-	0,3	-	-	-	-	7	0,2	0,2
Řidiči osobních a dodávkových automobilů	8321	21	21	-	0,8	14	14	-	3,0	35	1,2	1,1
Řidiči autobusů, trolejbusů a tramvají	8323	11	11	-	0,4	6	6	-	1,3	17	0,6	0,5
Řidiči nákladních automobilů a tahačů	8324	39	39	-	1,5	8	8	-	1,7	47	1,6	1,5
Pomocníci a uklízeči v kancelářích, hotelích, nemocnicích a jiných zařízeních (vč. úklidu letadel, autobusů, vlaků apod.)	9132	7	6	1	0,3	3	2	1	0,7	10	0,3	0,3

M – počet inzerátů požadujících na danou pozici pouze muže,

Ž – počet inzerátů požadujících na danou pozici pouze ženy,

P – procentuální podíl neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci sledovaného periodika dle jednotlivých KZAM na celkovém počtu tohoto neoprávněného požadavku ve sledovaném periodiku (zaokrouhleno na desetiny %),

P¹ – procentuální podíl neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci obou sledovaných periodik podle jednotlivých KZAM na celkovém počtu tohoto požadavku na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci obou sledovaných periodik (zaokrouhleno na desetiny %),

P² – procentuální podíl neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci obou sledovaných periodik dle jednotlivých KZAM na celkovém počtu všech závadných inzerátů (nejenom z důvodu pohlaví) obou sledovaných periodik (zaokrouhleno na desetiny %),

C¹ – celkový počet neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci obou sledovaných periodik dle jednotlivých KZAM;

Z jednotlivých profesí se požadavek nejčastěji vyskytoval u obchodních zástupců – necelých 18 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (resp. necelých 17 % všech závadných inzerátů v tištěné podobě), dále u účetních a fakturantů – 9,4 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (resp. 9,1 % všech závadných inzerátů v tištěné podobě), makléřů – 2 % inzerátů závadných z tohoto důvodu i 2 % všech závadných inzerátů zveřejněných tiskem, a stavebních techniků – 3 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (resp. 2,9 % všech závadných inzerátů zveřejněných tištěnými periodiky). V 926 případech se ve 3. třídě vyskytl požadavek zaměstnavatele na uchazeče o zaměstnání – muže, ve 267 případech požadavek na uchazečky – ženy; poměr neoprávněných požadavků na pracovníky muže oproti ženám tedy dosahuje takřka 3,5:1. Neboli, jinak řečeno, pokud se o pozici spadající do 3. třídy klasifikace zaměstnání bude ucházet žena, její pravděpodobnost přijetí na tuto pozici bude dle formulací sledované inzerce v tisku činit zhruba 23 % pravděpodobnosti přijetí uchazeče mužského pohlaví, a to pouze z důvodu pohlaví. Za typicky ženské profese můžeme dle sledované inzerce ve třídě 3. označit profesi účetní, kde poptávka po účetních – ženách jednoznačně dominovala (zhruba 17:1) nad účetními – muži (5,6 % poptávky – dle závadné inzerce), veškeré ostatní sledované profese ve třídě 3. je možno dle požadavků inzerentů tištěných periodik označit jako typicky mužské, neboť na tyto pozice byli požadováni pouze muži (nejtypičtější pozicí je v tomto případě obchodní zástupce, kde všech 528 závadných inzerátů požadovalo pouze muže).

Na druhém místě se z hlediska četnosti výskytu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání umístila třída 4. – nižší administrativní pracovníci, kde se sledovaný neoprávněný požadavek vyskytl v necelých 18 % tištěných inzerátů závadných z tohoto důvodu (resp. zhruba 17 % všech závadných inzerátů zveřejněných tištěnými periodiky). Z hlediska konkrétních profesí se požadavek nejčastěji vyskytl u pozic sekretářek – 15,3 % inzerátů závadných z tohoto důvodu (resp. 14,7 % všech závadných inzerátů v tištěné inzerci). Z hlediska požadavku uchazečů – mužů či uchazeček – žen, byly jednoznačně „žadanější“ ženy (především díky profesi sekretářky), neboť přibližně 70 % inzerátů závadných z tohoto důvodu požadovalo ženy.

Třetí nejfrekventovanější výskyt zaznamenal tento požadavek u třídy 1. – zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci. V této třídě bylo v tištěné inzerci vyžadováno konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v 16 % inzerce závadné z tohoto důvodu, resp. 15,4 % veškeré závadné inzerce. U jednotlivých profesí řazených do této třídy se sledovaný požadavek vyskytl nejčastěji u vedoucích pracovníků ve velkoobchodě a maloobchodě –

7,5 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 7,2 % všech závadných inzerátů v tištěné inzerci. V tomto případě zaměstnavatelé jednoznačně preferovali uchazeče mužského pohlaví (96 % inzerce závadné z tohoto důvodu u této skupiny profesí). Opačné požadavky zaměstnavatelů se vyskytly u profesí vedoucích pracovníků ostatních útvarů jinde neuvedených (např. asistent/ka ředitele), kde převažovala poptávka po pracovnících – ženách (zhruba 85 % inzerce závadné z tohoto důvodu u této skupiny profesí). Celkově však v první třídě jednoznačně dominuje poptávka po pracovnících (mužích) – necelých 81 % inzerátů zveřejněných v tištěné inzerci, které byly shledány závadnými právě z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání.

Poměrně významných hodnot dosáhla závadnost požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání rovněž u třídy 2. – vědeckých a odborných duševních pracovníků (12,6 % tištěné inzerce závadné z tohoto důvodu, resp. 12,1 % všech závadných inzerátů zveřejněných sledovaným tiskem). U jednotlivých profesí v této třídě se požadavek nejčastěji vyskytoval u referentů státní správy (3,7 % inzerátů závadných v tištěné inzerci), programátorů (1,6 % inzerátů závadných v tištěné inzerci) a ostatních odborníků zabývajících se výpočetní technikou jinde neuvedených (1 % inzerátů závadných v tištěné inzerci). I ve druhé třídě klasifikace zaměstnání převažuje poptávka po pracovnících mužského pohlaví – 84 % inzerátů v tištěné inzerci spadajících do této třídy klasifikace zaměstnání, které byly shledány závadnými z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání. Z pohledu konkrétních pozic v této třídě zaměstnavatelé požadovali pracovníky – muže především na pozice referentů státní správy (92 % závadných inzerátů z důvodu pohlaví), programátorů, ostatních odborníků zabývajících se výpočetní technikou, architektů, inženýrů – elektroniků, farmakologů, anatomů, biochemiků, fyziologů a odborníků v příbuzných oborech, lékařů, právníků a ekonomů – ve všech případech 100 % inzerátů na tyto pozice závadných z důvodu požadavku na pohlaví. Pracovnice – ženy byly naopak více žádány na pozice učitelek všeobecně vzdělávacích předmětů, odborných předmětů a učitelek základních škol – 72 % inzerátů na tyto pozice závadných z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání.

U zbylých tříd klasifikace zaměstnání dosahovaly závadné požadavky z tohoto důvodu podstatně nižších hodnot (mezi 0,2 až 3,6 % všech závadných inzerátů). Požadavek na pracovníky – muže v těchto třídách jednoznačně převažoval na pozice řidičů (8.třída), pekařů (7.třída), zahradníků (6. třída), kuchařů a číšníků (5. třída). Naopak vyšší poptávka po pracovnících – ženách bylo možno zaznamenat u pozice prodavačky

v obchodech (5. třída). Zhruba stejná poptávka po obou pohlavích byla pouze u pozice pokladní/ho v obchodě (byť tyto inzeráty byly rovněž považovány za diskriminační, neboť požadovaly zhruba ve stejném poměru buď pokladní – muže, nebo pokladní – ženy.

Pro přehlednější orientaci je možno požadavky zaměstnavatelů na pohlaví uchazeče o zaměstnání seřadit do tabulek č. 7 a 8, kde jsou řazeny jednotlivé pozice dle četnosti výskytu požadavku buď na pracovníky – muže nebo na pracovnice – ženy .

Tabulka č. 7-žebříček pracovních pozic, u nichž dle sledované tištěné inzerce převažuje poptávka zaměstnavatelů po pracovnících-mužích (prvních 10 pozic)

Pořadí	Konkrétní pozice	Třída KZAM	C	P
1.	Obchodní zástupci	3	528	100,0
2.	Vedoucí pracovníci ve velkoobchodě a maloobchodě	1	224	96,0
3.	Referenti	2	117	92,3
4.	Stavební technici	3	90	100,0
5.	Makléři	3	64	100,0
6.	Vedoucí pracovníci orgánů státní správy a správních úřadů	1	68	97,1
7.	Programátoři	2	50	100,0
8.	Řidiči nákladních automobilů a tahačů	8	47	100,0
9.	Úředníci ve skladech	4	45	100,0
10.	Chemičtí technici	3	37	100,0

C – četnost výskytu v tištěné inzerci,

P – podíl požadavku na pracovníka muže na počtu závadných inzerátů z důvodu pohlaví u dané pozice v % (zaokrouhлено na desetiny %);

Tabulka č. 8 –žebříček pracovních pozic, u nichž dle sledované tištěné inzerce převažuje poptávka zaměstnavatelů po pracovnících –ženách (prvních 10 pozic)

Pořadí	Konkrétní pozice	Třída KZAM	C	P
1.	Sekretářka	4	381	83,2
2.	Účetní, fakturantka	3	267	94,3
3.	Asistentka ředitele	1	85	84,7
4.	Prodavačka v obchodech	5	38	80,9
5.	Učitelky odborných předmětů	2	19	76,0
6.	Učitelky základních škol	2	19	70,3
7.	Personalistka	2	7	58,3
8.	Učitelky všeobecně vzdělávacích předmětů	2	4	66,7
9.	Pokladní v obchodech	4	13	46,4
10.	Servírky	5	4	17,4

C – četnost výskytu v tištěné inzerci,

P – podíl požadavku na pracovníka muže na počtu závadných inzerátů z důvodu pohlaví u dané pozice v % (zaokrouhлено na desetiny %);

2.2.1.3. Požadavek na věk uchazeče o zaměstnání

Požadavek určitého věku uchazeče o zaměstnání byl v inzerci zveřejňované tištěnými periodiky druhým nejvíce se vyskytujícím diskriminačním požadavkem vůbec, kdy činil 2,7 % závadných inzerátů, resp. 1,2 % všech inzerátů zveřejněných ve sledovaném tisku. U obou monitorovaných periodik dosahoval zhruba stejné četnosti (MF-Dnes – 2,7 %, Ústecký deník – 3,1 %). V MF-Dnes měl nejčastěji podobu „do mladého kolektivu hledáme“, „práce pro mladé lidi“, „hledáš práci v týmu mladých lidí“, „pouze absolventi“, „práce v mladém dynamickém kolektivu“, „přijmeme pracovníka ve věku 20-30 let“, „přijmeme paní v důchodu“. V Ústeckém deníku měly tyto požadavky nejčastěji tuto podobu: „pozice v mladém kolektivu“, „práce v mladém kolektivu“, „práce v týmu mladých lidí“, „hledáme důchodce“.

Obecně je možno konstatovat, že se podíl inzerce závadné z důvodu konkrétního požadavku na věk uchazeče o zaměstnání v tištěné inzerci snižuje, což je způsobeno vyšším povědomím veřejnosti o závadnosti tohoto požadavku. Nelze však vyloučit, že se uchazeči o zaměstnání mohou setkávat s odmítnutím pouze z důvodu svého věku u přijímacích pohovorů.

2.2.1.4. Požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče o zaměstnání

Tento požadavek je možno považovat jako nepřímo diskriminační z důvodu věku v případě, kdy požadovaná délka předchozí praxe pro výkon nabízeného povolání byla nepřiměřená nabízené pozici. Celkový souhrn výskytu tohoto požadavku činil 0,4 % závadných inzerátů zveřejněných v tištěné inzerci, resp. 0,2 % všech inzerátů zveřejněných ve sledovaném období v tisku (MF-Dnes – 0,5 % závadných inzerátů, resp. 0,2 % všech v tisku zveřejněných inzerátů; Ústecký deník – 0,2 % všech závadných inzerátů v tištěné inzerci). Co se týče formy výskytu, v MF –Dnes se např. vyskytovaly inzeráty požadující „min. 10 let předchozí praxe na pozici kuchaře“ či „20 let praxe na pozici řidiče“ nebo „10 let předchozí praxe na vedoucího restaurace“. V Ústeckém deníku se např. vyskytly inzeráty požadující „10 let předchozí praxe na pozici kuchařky“ či „10 let předchozí praxe na pozici ekonoma“.

2.2.1.5. Jiné diskriminační požadavky

Mezi další požadavky zaměstnavatelů kladené na budoucí zaměstnance v tištěné inzerci, jejichž závadnost dosáhla diskriminační úrovně (sledování oprávněnosti požadavku především vzhledem k nabízené pozici), se z hlediska četnosti vyskytovaly skoro stejně, jako požadavky nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče o zaměstnání (celkem 14 závadných inzerátů – 13 zveřejněno v MF-Dnes, 1 v Ústeckém deníku, což činilo 0,5 % závadných inzerátů zveřejněných v tištěných médiích). Zavadnost inzerátů spočívala hlavně v požadavcích na absolvování konkrétního oboru na konkrétní fakultě konkrétní školy (v daném případě ČVUT, stavební fakulta, obor architektura pozemní stavby – tento požadavek se vyskytl celkem v 11 případech), přičemž totožný obor bylo možno studovat i na jiných VŠ.

Shrnutí

- **Podíl pracovní inzerce zveřejněné tištěnými periodiky činil necelou 1/4 sledovaných nabídek zaměstnání (cca 7tis.). Necelou polovinu bylo možno označit za diskriminační (44 %).**
- **I v tomto druhu pracovní inzerce výrazně převažovaly nabídky zaměstnání závadné z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání (96 % závadné inzerce). Rovněž v tomto souboru se potvrdilo, že na kvalifikovanější a lépe finančně ohodnocené pracovní pozice byli poptáváni muži a na méně kvalifikované a hůře placené pozice spíše ženy.**
- **Druhým nejčtetnějším diskriminačním důvodem v tomto druhu inzerce byl věk (na rozdíl od inzerce zveřejněné úřady práce, kde jím byl čistý rejstřík trestů), který činil necelá 3 % závadné inzerce. Příčinu rozdílu je možno spatřovat ve skutečnosti, že v novinách jsou ve srovnání s úřady práce inzerována převážně zaměstnání vyžadující vyšší kvalifikaci.**
- **Pořadí výskytu dalších diskriminačních důvodů není možno exaktně stanovit z důvodu jejich nízké četnosti.**

2.3. Pracovní inzerce – soukromé zprostředkovatelný práce

V daném období bylo sledováno celkem 332 nabídek zaměstnání zveřejněných prostřednictvím webových stránek personálních agentur v Praze (150 nabídek zaměstnání), Brně (92 nabídek zaměstnání) a Ostravě (90 nabídek zaměstnání). Závadných inzerátů (inzerátů obsahujících neoprávněný požadavek zaměstnavatele)⁵ bylo shledáno 184, což je přibližně 55 % zveřejněných inzerátů. Nejčastěji se vyskytujícím důvodem závadnosti sledovaných inzerátů byl jednoznačně neoprávněný požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání (necelých 96 % závadných inzerátů), dále následovaly neoprávněné požadavky zaměstnavatele na předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu (necelá 3 % závadných inzerátů) a na nepřiměřeně dlouhou předchozí praxi uchazeče o zaměstnání (přibližně 1 % závadných inzerátů).

2.3.1. Jednotlivé neoprávněné požadavky v inzerci soukromých zprostředkovatelen práce

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, sledované inzeráty byly závadné především z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání. Vzhledem ke skutečnosti, že tento požadavek činil 96 % závadných inzerátů (v souhrnu se vyskytlo 176 nabídek zaměstnání závadných z tohoto důvodu – 116 bylo zveřejněno soukromými zprostředkovatelnami práce v Praze, 29 v Brně a 31 v Ostravě), byl podrobněji sledován i dle jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání. Ostatní požadavky podrobněji blíže sledovány nebyly z důvodu nízké četnosti jejich výskytu⁶.

Požadavek konkrétního pohlaví uchazeče o zaměstnání byl považován za diskriminační pouze v případech, kdy ho bylo možno považovat za zjevně neoprávněný vzhledem k nabízené pozici, přičemž bylo vycházeno z pracovněprávních předpisů⁷. Závadnost inzerátů z tohoto důvodu

⁵ Oprávněnost či neoprávněnost požadavku byla posuzována dle totožných pravidel jako u inzerce zveřejněné úřady práce nebo v tištěné inzerci

⁶ Druhým nejfrekventovanějším požadavkem byl požadavek na předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu na pozici stavebního dělníka, který se vyskytl celkem v 5 inzerátech zveřejněných soukromými zprostředkovatelnami v Praze. Požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče o zaměstnání se vyskytl ve dvou případech, přičemž v jednom se jednalo o požadavek 15 let praxe na pozici architekta (nepřímá diskriminace z důvodu věku) a ve druhém případě se jednalo o požadavek předchozí praxe v délce 15 let na pozici stavebního technika (rovněž nepřímá diskriminace z důvodu věku). Jako určitou kuriozitu je možno uvést inzerát na pozici dělníka při výrobě palet, kde zájemcům slibovali, že jim budou hradit sociální a zdravotní pojištění po dobu trvání pracovního poměru.

⁷ Zejména z ust. § 238 zákoníku práce a z nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. Rovněž bylo přihlíženo k fyzické zátěži spojené s výkonem práce na nabízené pozici.

spočívala především v uvedení buď pouze mužského, nebo pouze ženského rodu, v názvu nabízené pozice dle požadovaného pohlaví. V ostatních případech (cca do 10) se požadavek vyskytoval v podobě „hledáme ženy na pozici“ či „hledáme muže na pozici“, přičemž nabízená zaměstnání byla vhodná pro zástupce obou pohlaví.

Výskyt sledovaného neoprávněného požadavku dle jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání je uvedena níže v tabulce č. 9. Z této tabulky je patrné, že pracovní inzerce soukromých zprostředkovatelem práce je zaměřena převážně na uchazeče s vyšším stupněm vzdělání, neboť převažuje nabídka pracovních pozic řazených do 1.- 3. třídy KZAM (na pozice v 1. a 2. třídě KZAM je požadováno VŠ vzdělání, u 3. třídy KZAM je požadováno úplné střední vzdělání či VŠ-bakalářské).

Tabulka č. 9 – neoprávněný požadavek konkrétního pohlaví uchazeče o zaměstnání v nabídkách zaměstnání soukromých zprostředkovatelen práce

KZAM	Kód KZAM	Jednotlivé zprostředkovatelný práce						Celkové shrnutí		
		Praha		Brno		Ostrava		C ¹	P ¹	P ²
		počet	P %	počet	P %	počet	P %			
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	1000	32	27,6	9	31,0	11	35,5	52	29,5	28,3
Vědecktí a odborní duševní pracovníci	2000	38	32,8	9	31,0	8	25,8	55	31,3	29,9
Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	3000	35	30,2	7	24,1	9	29,0	51	29,0	27,7
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	4000	8	6,9	4	13,8	3	9,7	15	8,5	8,2
Provozní pracovníci ve službách a v obchodě	5000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a v příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů a zařízení)	6000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)	7000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obsluha strojů a zařízení	8000	1	0,9	-	-	-	-	1	0,6	0,5
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vedoucí pracovníci ve stavebnictví a zeměměřičství	1223	3	2,6	1	3,4	1	3,2	5	2,8	2,7
Vedoucí pracovníci ve velkoobchodě a maloobchodě	1224	13	11,2	4	13,8	6	19,4	23	13,1	12,5
Vedoucí pracovníci finančních a hospodářských (správních) útvarů	1231	5	4,3	1	3,4	1	3,2	7	4,0	3,8
Vedoucí pracovníci reklamních útvarů a útvarů pro styk s veřejností	1234	7	6,0	1	3,4	2	6,5	10	5,7	5,4
Vedoucí pracovníci ostatních útvarů jinde neuvedení	1239	4	3,5	2	6,9	1	3,2	7	4,0	3,8
Programátoři	2132	8	7,0	1	3,4	2	6,5	11	6,3	6,0

Hlavní architekti, architekti, architekti plánovači měst, urbanisté, projektanti měst a obcí a dopravních sítí	2141	8	7,0	2	6,9	1	3,2	11	6,3	6,0
Projektanti elektronických systémů a telekomunikačních sítí, inženýři-elektronici	2144	11	9,6	2	6,9	2	6,5	15	8,5	8,2
Právníci, právní poradci (mimo advokacii)	2421	4	3,5	2	6,9	1	3,2	7	4,0	3,8
Ostatní administrativní pracovníci jinde neuvedení	2470	7	6,1	2	6,9	2	6,5	11	6,3	6,0
Stavební technici	3112	8	7,0	2	6,9	2	6,5	12	6,8	6,5
Strojírenští technici	3115	6	5,3	1	3,4	2	6,5	9	5,1	4,9
Operátoři a obsluha výpočetní techniky	3122	1	0,9	1	3,4	-	-	2	1,1	1,1
Zprostředkovatelé finančních transakcí, obchodu s cennými papíry, devizami a makléři	3411	3	2,6	-	-	-	-	3	1,7	1,6
Obchodní cestující, profesionální poradci v obchodě, obchodní zástupci	3415	6	5,3	1	3,4	2	6,5	9	5,1	4,9
Odbytoví a přepravní agenti	3422	2	1,8	-	-	1	3,2	3	1,7	1,6
Pracovníci v oblasti účetnictví, fakturace, rozpočetnictví, kalkulace	3433	9	7,9	2	6,9	2	6,5	13	7,4	7,1
Sekretáři, sekretářky	4115	7	6,1	2	6,9	1	3,2	10	5,7	5,4
Úředníci ve skladech	4131	1	0,9	2	6,9	2	6,5	5	2,8	2,7
Ridiči osobních a dodávkových automobilů, taxíkáři	8321	1	0,9	-	-	-	-	1	0,6	0,5

P – procentuální podíl neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci sledované soukromé zprostředkovatelské práce dle jednotlivých KZAM na celkovém počtu tohoto požadavku sledované zprostředkovatelské práce (zaokrouhлено na desetiny %),

P¹ – procentuální podíl neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci všech sledovaných zprostředkovatelských prací podle jednotlivých KZAM na celkovém počtu požadavku konkrétního pohlaví uchazeče v rámci všech sledovaných zprostředkovatelských zaměstnání,

P² – procentuální podíl neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci všech sledovaných zprostředkovatelských zaměstnání dle jednotlivých KZAM na celkovém počtu všech závadných inzerátů (nejenom z důvodu pohlaví) všech sledovaných soukromých zprostředkovatelských zaměstnání,

C¹ – celkový počet neoprávněných požadavků na konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání v rámci všech sledovaných zprostředkovatelských zaměstnání dle jednotlivých KZAM;

Tomu také odpovídá výskyt závadných inzerátů z hlediska požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání. V souhrnu všech tří sledovaných regionů se tyto požadavky nejčastěji vyskytly u pracovních pozic řazených do 2. třídy KZAM – 31,3 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. necelých 30 % všech závadných inzerátů (Praha – necelých 33 % inzerátů závadných z tohoto důvodu; Brno – 31 % inzerátů závadných z tohoto důvodu; Ostrava necelých 26 % inzerátů závadných z tohoto důvodu). Z konkrétních profesí v této třídě se požadavek nejčastěji vyskytoval u projektantů elektronických systémů a telekomunikačních sítí, kde činil 8,5 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 8,2 % všech závadných inzerátů zveřejněných soukromými zprostředkovatelskými prací. Na tyto pozice byly dle sledované inzerce vyžadováni

výhradně muži (100 % inzerátů závadných z tohoto důvodu). Dále následovali architekti, plánovači a projektanti měst, obcí a dopravních sítí, programátoři a ostatní jinde neuvedení administrativní pracovníci – požadavek se vyskytl shodně v 6,3 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. v 6 % všech závadných inzerátů. Na všechny vyžadované pozice byli požadováni pracovníci mužského pohlaví (100%). Požadavek se rovněž často vyskytoval u právníků a právních poradců – 4 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 3,8 % všech závadných inzerátů sledovaných soukromých zprostředkovatelen práce. Požadavek na pracovníky mužského pohlaví se těchto pozic vyskytl v 85 % závadných inzerátů.

Z dalších tříd KZAM se požadavek nejčastěji vyskytoval u pozic řazených do 1. třídy KZAM, kde bylo 29,5 % inzerátů závadných ze sledovaného důvodu, resp. tento požadavek činil 28,3 % všech závadných inzerátů zveřejněných soukromými zprostředkovatelnami práce. Z konkrétních profesí se požadavek nejčastěji vyskytl u vedoucích pracovníků ve velkoobchodě a maloobchodě, kde činil 13,1 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 12,5 % všech závadných inzerátů. Na tyto pozice bylo vyžadováno 87 % mužů. Druhé nejvyšší četnosti sledovaný požadavek dosáhl u pozic vedoucích pracovníků reklamních útvarů a útvarů pro styk s veřejností, kde činil 5,7 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 5,4 % všech závadných inzerátů. Opět převažovaly požadavky na pracovníky mužského pohlaví – 80 %. Dále následovaly pozice vedoucích pracovníků finančních a hospodářských (správních) útvarů a ostatní administrativní pracovníci jinde neuvedení, kde tento požadavek dosáhl shodně 4 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 3,8 % všech závadných inzerátů. U obou požadavků převažovala poptávka po pracovnících mužského pohlaví, v prvním případě 71,5 % závadných inzerátů, v případě druhém činila 57 % závadných inzerátů.

Dále následovala 3. třída KZAM, v níž se sledovaný požadavek vyskytl 29 % inzerátů, resp. u 27,7 % všech závadných inzerátů zveřejněných soukromými zprostředkovatelnami práce. Z jednotlivých profesí v této třídě dosáhl požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání nejvyšší četnosti výskytu u pracovníků v oblasti účetnictví, fakturace, rozpočetnictví a kalkulace, kde dosáhl 7,4 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 7,1 % všech závadných inzerátů zveřejněných soukromými zprostředkovatelnami práce. Na tyto pozice byly požadovány převážně ženy (84 % sledovaných inzerátů). U pozic stavebních techniků/techniček dosáhl požadavek 6,8 % inzerátů závadných z tohoto důvodu, resp. 6,5 % všech závadných inzerátů. Jednoznačně byli preferováni muži – 100% závadných inzerátů. Vysoké četnosti rovněž dosáhl výskyt tohoto požadavku u strojírenských techniků a obchodních zástupců, kde dosáhl shodně 5,1 % inzerátů závadných z důvodu požadavku na pohlaví

uchazeče o zaměstnání, resp. 4,9 % všech závadných inzerátů. U obou profesí byli vyžadováni opět pouze muži (100 % inzerátů závadných z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání).

Shrnutí

- **Podíl inzerce publikované soukromými zprostředkovatelnami práce (personálními agenturami) na celkovém počtu sledovaných nabídek zaměstnání činil zhruba 1 % (332 inzerátů).**
- **Pořadí četnosti výskytu jednotlivých diskriminačních důvodů v tomto druhu nabídek zaměstnání bylo identické s úřady práce – neoprávněný požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání činil 96 % závadných inzerátů, neoprávněný požadavek na předložení rejstříku trestů bez záznamu činil necelá 3 % závadných inzerátů a požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe činil 1 % závadných inzerátů. Vypovídací hodnota těchto údajů je však snížena nízkým počtem monitorovaných nabídek zaměstnání.**

3. Komparace s výzkumem provedeným v roce 2005

Předkládanou analýzu je možné částečně srovnat s výzkumem provedeným v roce 2005. V něm bylo sledováno 17.713 inzerátů zveřejněných úřady práce v Praze, Ostravě, Děčíně, Ústí nad Labem a 4.019 inzerátů zveřejněných v tištěné inzerci (MF-Dnes a Ústecký deník), tedy celkem 21.732 inzeráty. Kritéria závadnosti či nezávadnosti pracovní inzerce byla identická s kritérii používanými ve výzkumu, který je obsahem předešlých kapitol. Obecně je možno konstatovat výrazné zvýšení výskytu diskriminačních požadavků v pracovní inzerci – jestliže v roce 2005 bylo za závadné označeno 6,7 % sledované pracovní inzerce, v roce 2007 už dosáhl podíl závadné inzerce 41,7 %, což představuje zhruba šestinásobný nárůst. Tato situace je způsobena především rapidním zvýšením výskytu požadavku konkrétního pohlaví uchazeče o zaměstnání – v roce 2005 např. nebyl za závadný z tohoto důvodu označen ani jeden inzerát zveřejněný úřady práce, v letošním roce už činil tento požadavek přibližně 46 % veškeré inzerce zveřejněné úřady práce. Dochází tak k výrazné polarizaci obou pohlaví, v jejímž důsledku je možno identifikovat typicky mužské a typicky ženské profese, přičemž podíl profesí typicky mužských převažuje. Znepokojující je fakt, že za typicky mužské profese je možno označit většinu profesí, které se vyskytují v 1. až 3. třídě klasifikace zaměstnání, tedy profese, které vyžadují vyšší kvalifikaci. Za profese na něž převažuje poptávka po ženách v prvních 3 třídách klasifikace zaměstnání je možno označit pouze z 1. třídy profesi asistenta/asistentky ředitele, ze 2. třídy profesi učitele/učitelky a ve třetí třídě profesi účetní/účetního.

Četnost výskytu ostatních diskriminačních požadavků v pracovní inzerci zůstala takřka beze změn, pouze u požadavku na čistý výpis z rejstříku trestů došlo k mírnému nárůstu – zhruba o 1,7 %.

3.1. Komparace – úřady práce

Úvodem je třeba varovat, neboť za sledované dvouleté období došlo k nárůstu inzerce úřadů práce, která byla označena za závadnou, o 49 % (z 6,5 % v roce 2005 na 55,5 % v roce 2007). Ve výzkumu pracovní inzerce zveřejněné úřady práce provedeném v roce 2005 byl nejfrekventovanějším diskriminačním požadavkem čistý výpis z rejstříku trestů, naproti tomu se v letošním roce v téže inzerci nejvíce vyskytoval požadavek konkrétního pohlaví uchazeče o zaměstnání. U ostatních diskriminačních důvodů k výraznějším změnám nedošlo. Podrobnější porovnání je uvedeno pro každý z důvodů zvlášť v kapitolách 3.1.1. až 3.1.6.

3.1.1. Požadavek na rejstřík trestů bez záznamu

Jak již bylo uvedeno výše v roce 2005 byl požadavek na čistý výpis z rejstříku trestů nejfrekventovanějším diskriminačním požadavkem vůbec v inzerci zveřejňované úřady práce. V letošním roce byl „na prvním“ místě vystředán požadavkem na pohlaví uchazeče o zaměstnání. Z hlediska formy tohoto požadavku nedošlo k žádným změnám, rovněž tak z hlediska geografického výskytu (opět se vyskytoval převážně v regionu Hlavního města Prahy).

Z hlediska jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání je možno uvést, že u prvních čtyřech tříd se požadavek shodně nevyskytoval vůbec. U třídy páté došlo k poklesu výskytu tohoto požadavku o zhruba 2,5 %, u třídy šesté k nárůstu o 1,5 %, u třídy sedmé k poklesu o zhruba 5 %, u třídy osmé k poklesu o zhruba 4 % a u třídy deváté k nárůstu o 10 %. Celkově došlo k nárůstu tohoto požadavku z 5,8 % inzerce úřadů práce závadné z tohoto důvodu v roce 2005 na 8,9 % inzerce úřadů práce závadné z tohoto důvodu v roce 2007.

3.1.2. Požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání

Výskyt právě tohoto neoprávněného požadavku zaznamenal v inzerci úřadů práce nejvýraznějšího nárůstu – v roce 2005 nebylo možno hodnotit ani jeden inzerát za závadný z důvodu požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání, v letošním roce již počet takto závadných inzerátů úřadů práce dosáhl 10.197, tedy 82,4 % všech závadných inzerátů zveřejněných úřady práce, resp. 45,7 % veškeré inzerce zveřejněné úřady práce. Z hlediska tříd klasifikace zaměstnání nebylo možno tento požadavek podrobněji porovnat, neboť v roce 2005 nebyly údaje sledovány.

3.1.3. Požadavek na věk uchazeče o zaměstnání

Rovněž v roce 2005 nebyl v inzerci úřadů práce zaznamenán jediný inzerát závadný z důvodu požadavku věku uchazeče o zaměstnání, oproti tomu v letošním roce již výskyt tohoto požadavku ve sledované inzerci tvořil 0,2 % závadných inzerátů. O tom, že tento druh diskriminace není možno brát na lehkou váhu svědčí i inzeráty – „přijmeme i osoby nad 50 let věku“.

3.1.4. Požadavek na zdravotní stav uchazeče o zaměstnání

Požadavek zdravotního stavu uchazeče o zaměstnání se naopak již nevyskytoval v pracovní inzerci zveřejněné úřady práce v letošním roce. V roce 2005 se tento požadavek vyskytoval zhruba ve 2 % závadné inzerce, přičemž se nejčastěji vyskytoval ve formě požadování lékařského potvrzení o výborném fyzickém stavu uchazeče o zaměstnání na pozice pekaře (pekařky) a nekvalifikovaného uklízeče (uklízečky).

3.1.5. Požadavek na rodinný stav uchazeče o zaměstnání

I tento požadavek se v inzerci zveřejněné úřady práce v letošním roce nevyskytl ani v jednom případě. V roce 2005 se vyskytl v několika případech v inzerci pražského úřadu práce a měl podobu požadavku manželského páru na pozici číšník-servírka a požadavku bezdětnosti na pozici recepčního.

3.1.6. Požadavek nepřiměřeně dlouhé předchozí praxe uchazeče o zaměstnání

Tento požadavek nezaznamenal nárůst ani pokles četnosti výskytu (zhruba 1 % inzerce zveřejněné úřady práce). Nejčastější formy požadavku jsou rovněž identické – „praxe 10-15 let na pozice ...“ V těchto případech je možno hovořit i o nepřímé diskriminaci z důvodu věku.

3.2. Komparace – inzerce v tištěných periodikách

Ani výsledky srovnání analýz pracovní inzerce tištěných periodik nepřinášejí příliš povzbuzující informace stran poklesu výskytu diskriminačních požadavků, neboť podíl závadné inzerce ve sledovaném tisku vzrostl z původních 8,2 % na 44,3 %, tedy zhruba o 36 %.⁸ Kritéria posuzování závadnosti tištěných inzerátů přitom byla naprosto identická s rokem 2005. Pořadí četnosti výskytu jednotlivých diskriminačních požadavků zaměstnavatele zůstalo neměnné, nejčastěji je vyžadováno konkrétní pohlaví uchazeče o zaměstnání a ostatní požadavky ustupují do pozadí. Podrobnější údaje týkající se jednotlivých diskriminačních důvodů jsou uvedeny v kapitole 3.2.1. až 3.2.5.

3.2.1. Požadavek na rejstřík trestů bez záznamu

Výskyt tohoto neoprávněného požadavku zaznamenal v tištěných periodikách mírný pokles – z 2 % takto závadné inzerce v roce 2005 na 0,1 % inzerce závadné v tomto roce. Příčiny je možno spatřovat především v odlišné skladbě cílové skupiny – nabídky pracovních míst v tištěné inzerci jsou zaměřeny především na uchazeče o zaměstnání s vyšší kvalifikací, kde se obecně tento požadavek vyskytuje zřídka. Rovněž je třeba přihlídnout k tomu, že požadavek předložení výpisu z rejstříku trestů bez záznamu je specifikem převážně regionu Hl. města Prahy. V roce 2005 nebyl tento požadavek sledován s ohledem na jednotlivé třídy klasifikace zaměstnání, tudíž není možné podrobnější srovnání.

3.2.2. Požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání

Z jednotlivých diskriminačních důvodů nejvíce vzrostl požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání, a to o přibližně 26 %. S ohledem na třídy klasifikace zaměstnání je možno uvést konstantní tendence upřednostňující muže před ženami na vyšších odborných pozicích. Uchazeči o zaměstnání mužského pohlaví jsou preferováni na pozice manažerů, ředitelů, vedoucích, obchodních zástupců, referentů, stavebních techniků, konzultantů, IT specialistů a řidičů. Naproti tomu uchazečky o zaměstnání jsou žádanější oproti mužům na pozice asistentek, účetních, sekretářek, prodavaček pokladních a učitelek.

⁸ Jak v roce 2005, tak i roce 2007 byla monitorována tištěná pracovní inzerce v MF-Dnes a Ústeckém deníku.

3.2.3. Požadavek na věk uchazeče o zaměstnání

Požadavek určitého věku uchazeče o zaměstnání dosáhl poměrně značného nárůstu z 0,17 % závadných inzerátů v roce 2005 (celkem 4 inzeráty) na 1,2 % závadných inzerátů v roce 2007 (celkem 85 inzerátů). Z hlediska formy tohoto požadavku došlo ke zmírnění intenzity závadnosti inzerátů, zatímco v roce 2005 se vyskytoval převážně ve formě požadavku věku max. do 30ti let, v letošním roce převažovaly inzeráty nabízející práci v mladém kolektivu či týmy mladých lidí.

3.2.4. Požadavek zdravotního stavu uchazeče o zaměstnání

Tento druh požadavku se v letošním roce nevyskytl ani v jednom případě.

3.2.5. Nepřiměřeně dlouhá předchozí praxe

V roce 2005 se tento požadavek vyskytl celkem ve 4 případech oproti 13 případům v roce 2007. V obou případech se jednalo v podstatě o identickou formu požadavku – předchozí praxe v rozmezí 10-20 let, což je možno označit i za požadavek nepřímo diskriminační z důvodu věku.

4. Závěr

Výsledky monitoringu pracovní inzerce jednoznačně potvrdily hypotézu o značné četnosti výskytu neoprávněných (diskriminačních) požadavků, které kladou zaměstnavatelé na uchazeče o zaměstnání v nabídkách zaměstnání. Inzeráty, které bylo možno označit za přímo či nepřímo diskriminační z důvodu pohlaví, věku, etnického původu, národnosti a sociálního původu, se vyskytly ve všech třech sledovaných zdrojích, tedy jak v pracovní inzerci úřadů práce, tak v inzerci personálních agentur a tištěných regionálních i celostátních periodikách. Jako překvapující je možno označit skutečnost, že podíl závadných nabídek zaměstnání dosáhl v průměru zhruba 42 %, a to i přes pozornost obecně věnovanou médii tématu diskriminace nejenom v zaměstnání.

Z jednotlivých diskriminačních důvodů jednoznačně dominoval požadavek na pohlaví uchazeče o zaměstnání, který celkově tvořil zhruba 90 % závadných inzerátů. Výrazná rizika je však možno spatřovat především v rozvrstvení tohoto diskriminačního důvodu dle jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání. Z analýzy jednoznačně vyplývá, že v pracovní inzerci na pozice, které vyžadují vyšší stupeň vzdělání (a která nabízejí vyšší odměnu za vykonanou práci), výrazně převažuje poptávka po mužích, naopak poptávka po ženách převažuje v nižších třídách klasifikace zaměstnání. Druhým nejvíce se vyskytujícím neoprávněným požadavkem zaměstnavatelů na uchazeče o zaměstnání je požadavek předložení výpisu z rejstříku trestů na pozice, které jsou spojeny s minimální odpovědností (např. manuální dělnické pozice). Tato praxe se negativním způsobem projevuje především u nemalého počtu osob propuštěných z výkonu trestu, kdy tyto de facto nemají šanci nalézt zaměstnání. Zcela irelevantní v této souvislosti nejsou ani úvahy o vlivu tohoto faktoru na recidivu trestné činnosti. Svoji roli zde hrají i regionální specifika, kdy se požadavek na předložení výpisu z rejstříku trestů při přijímacím pohovoru z 95 % vyskytoval pouze v regionu Hl. města Prahy, kde je nejnižší nezaměstnanost. Za pozitivní je naopak možno označit nízkou četnost výskytu pracovní inzerce, kterou je možno označit za diskriminační z důvodu věku. Bohužel zkušenosti z praxe ukazují, že uchazeči o zaměstnání jsou mnohdy byť skrytě odmítnuti právě z tohoto důvodu u samotného přijímacího pohovoru, tudíž je četnost výskytu tohoto požadavku zaměstnavatele v praxi mnohem vyšší, než by se dalo usuzovat z výsledků analýzy. Tento závěr potvrzuje i několik nabídek zaměstnání, kde bylo explicitně uvedeno „přijmeme osoby i nad 50 let věku“.

Pokud bychom porovnali výsledky analýzy s obdobným výzkumem provedeným v roce 2005, dojdeme k závěru, že diskriminační požadavky zaměstnavatelů vzrostly přibližně 6x (z necelých 7 % v roce 2005 na necelých 42 % v roce letošním), což je způsobeno především nárůstem diskriminačního požadavku na pohlaví uchazeče o zaměstnání.